

Sygnatura akt IV U 577/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2022 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu – IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia Renata Żywicka

po rozpoznaniu w dniu 18 marca 2022 r. w Elblągu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania E. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 4 maja 2021r., znak: (...)

o rekompensatę za pracę w szczególnych warunkach

1. **zamyka rozprawę;**
2. **oddala odwołanie;**
3. **zasądza od wnioskodawczyni E. M. na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.**

Sygn. akt IV U 577/21

UZASADNIENIE

E. M. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 4 maja 2021r., znak (...), którą organ rentowy przyznał jej prawo do emerytury oraz odmówił prawa do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu odwołania skarżąca wskazała, że odmawiając uprawnień do rekompensaty organ rentowy zarzucił, że zakład pracy w wystawionym świadectwie pracy nie wskazał rozporządzenia resortowego oraz stanowiska pracy wymienionego w wykazie, dziale i pozycji tego rozporządzenia. Skarżąca wystąpiła do byłego zakładu pracy o wystawienie dokumentu potwierdzającego pracę w warunkach szczególnych zgodnie z ww. wymogami i w ślad za odwołaniem nadesłała świadectwo pracy wystawione przez (...) L. N. w dniu 18 czerwca 2021r. W konsekwencji skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie jej prawa do rekompensaty a nadto o zasądzenie na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu stanowiska pozwany wskazał, że skarżąca nie udowodniła wymaganego przepisami 15 letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Skarżąca wnosila o zaliczenie jako takiej pracy okresu zatrudnienia od 7 czerwca 1985r. do 31 października 2003r. na stanowisku technik fizjoterapii, na podstawie świadectwa pracy z dnia 3 listopada 2003r., które jednak nie zostało sporządzone w prawidłowy sposób. Odnosząc się zaś do nadesłanego świadectwa pracy z dnia 18 czerwca 2021r. organ rentowy wskazał, że również ten dokument nie spełnia wymogów formalnych, gdyż zakład pracy nie wskazał w nim rodzaju prac, które kwalifikowałyby się jako prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, ze wskazaniem wykazu, działu i pozycji rozporządzenia i przepisów resortowych.

Swoje stanowisko pozwany podtrzymał również po przedłożeniu przez skarżącą w toku postępowania kolejnego świadectwa pracy wystawionego w dniu 18 czerwca 2021r., w którym wskazano, że w okresie od 7 czerwca 1985r. do 31 października 2003r. w pełnym wymiarze czasu, w tym od 1września 1986r. do 28 lutego 1987r. w wymiarze 1/2 etatu, skarżąca wykonywała pracę na stanowisku technika fizjoterapii wymienionym w wykazie A, dział XIV, pkt 4 – prace narażające na działalnie promieniowania jonizującego oraz prace narażające na działalnie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0,1 do 300 MHz w strefie zagrożenia – rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Pozwany wskazał bowiem, że w świadectwie tym brak jest nadal wskazania zarządzenia resortowego, które wskazywałoby, że w czasie pracy ubezpieczona była narażona na działanie promieni jonizujących oraz pól elektromagnetycznych w zakresie od 0,1 do 300 MHz w strefie zagrożenia, a nadto brak jest podanego stanowiska pracy zgodnie z tym zarządzeniem. Dlatego też, zdaniem pozwanego, zachodzą również wątpliwości co do rodzaju czynności wykonywanych przez ubezpieczoną i czy wykonywana przez nią praca była pracą w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona E. M. ur. (...), w okresie od 7 czerwca 1985r. do 31 października 2002r. zatrudniona była w ZOZ w P. (po przekształceniach SP ZOZ w P. oraz (...) L. N. w R.) na stanowisku technika fizjoterapii. W zakładzie znajdowało się pięć dużych pomieszczeń, w którym umieszczone były kolejno: sprzęty do biodynamiki, aparaty do jonizacji i elektrostymulacji, aparaty do naświetlania S., dwie diatermie krótkofalowe, laser oraz lampa kwarcowa. W każdym pomieszczeniu na parkiecie naklejone były linie wyznaczające strefy zagrożenia. Poza ww. gabinetami, w ZOZ znajdowała się jeszcze przychodnia oraz gabinety do ćwiczeń. Skarżąca pracowała w systemie dwuzmianowym w godzinach od 8 do 13 lub od 12 do 17, wykonując między innymi prace przy eksploatacji urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne wielkich częstotliwości. Od dnia 1 października 1989r. skarżąca pracowała również jako masażysta.

Badania natężenia pola magnetycznego w ZOZ w latach 1985-2001 były przeprowadzane przez SPZOZ w P., miały one kilkuletnią ważność. Obecnie (...) L. N. w R. nie jest w posiadaniu wyników powyższych pomiarów. Z kolei aparaty emitujące promieniowanie elektromagnetyczne stosowane w latach 2001-2003 już dawno zostały wycofane z użytkowania.

Wnioskiem z dnia 17 marca 202r. skarżąca wystąpiła do pozwanego o ustalenie uprawnień do emerytury wraz z rekompensatą. Zaskarżoną decyzją z dnia 4 maja 2021r. organ rentowy przyznał skarżącej prawo do emerytury od osiągnięcia przez nią wieku emerytalnego, tj. od dnia 12 kwietnia 2021r. Jednocześnie organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do rekompensaty uznając, że w świadectwie pracy wystawionym w dniu 3 listopada 2003r., potwierdzającym zatrudnienie skarżącej od 7 czerwca 1985r. do 31 października 2003r. na stanowisku technika fizjoterapii, pracodawca nie wskazał zarządzenia resortowego oraz stanowiska pracy wymienionego w wykazie, dziale, pozycji tego zarządzenia. Z tych też względów pozwany odmówił prawa do przeliczenia emerytury z uwzględnieniem rekompensaty.

(wyjaśnienia wnioskodawczyni, nadto dowód: wniosek k. 1-3, decyzja k. 7-8 – plik emerytalny akta ZUS, świadectwo pracy k. 5 – plik św. przedemerytalne. – akta ZUS, akta osobowe, w tym umowy o pracę, świadectwo pracy, wniosek o przeszerogowanie skarżącej z dnia 17 lipca 1992r. w związku z wykonywaniem również czynności masażysty oraz informacja z dnia 22 listopada 1994r. o zmianie godzin pracy gabinetu masażu, koperta k. 59 a.s., informacja (...) L. N. k. 58, 63 – a.s.)

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Przesłanki do rekompensaty stanowiącej przedmiot sporu w niniejszej sprawie zostały sprecyzowane w art. 21, art. 22 i art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. 2018r., poz. 1924). Zgodnie z powołanymi przepisami rekompensata przysługuje ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948r., który do dnia 1 stycznia 2009r. legitymuje się okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszącym co najmniej 15 lat. Jednocześnie ust. 2 art. 21 precyzuje przesłankę negatywną, stanowiąc, iż rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Powyższe oznacza, że dla ustalenia prawa do rekompensaty konieczne jest wykazanie określonego charakteru pracy ubezpieczonego pracownika w rozumieniu art. 32 ustawy o emerytalnej w wymiarze co najmniej 15 lat do dnia 1 stycznia 2009r., przy jednoczesnym braku możliwości uzyskania prawa do emerytury pomostowej lub prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wskazać jednocześnie należy, że dla właściwej interpretacji przesłanki negatywnej z art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych istotne znaczenie ma treść art. 2 pkt 5 powołanej ustawy, gdyż samo literalne brzmienie art. 21 ust. 2 prowadzi do wniosku, iż każdej osobie, która uzyskała prawo do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie przysługuje rekompensata. Tymczasem celem rekompensaty jest, zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, zapewnienie pracownikom uzyskania odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, którzy nie nabyli prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata stanowi zatem wyrównanie szkody, spowodowanej wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych, poniesionej przez osoby legitymujące się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, a nie spełniające innych warunków do ustalenia im wcześniejszej emerytury do dnia 1 stycznia 2009r. i jednocześnie nie spełniające warunków do ustalenia im emerytury pomostowej po tej dacie.

W sprawie nie było kwestionowanym, że skarżąca nie spełniała przesłanek do wcześniejszej emerytury z FUS, jak i do emerytury pomostowej. Kwestia sporna sprowadzała się do ustalenia charakteru zatrudnienia wnioskodawczyni w spornym okresie.

Skarżąca wskazywała, że przez cały okres swojego zatrudnienia wykonywała pracę w szczególnych warunkach na stanowisku technika fizjoterapii, obsługując urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne, która to praca została ujęta w wykazie A, dziale XIV, pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. 1983r., Nr 8, poz. 43) – prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0,1 do 300.000 MHz, w „strefie zagrożenia”, w rozumieniu przepisów w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne. Z kolei w wykazie A stanowiącym załącznik do zarządzenia resortowego, tj. zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej, w dziale III pkt 4 wymienione zostały prace narażające na działalność promieniowania jonizującego oraz prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0,1 do 300.000 MHz w trefie zagrożenia.

Nie budziło wątpliwości, że skarżąca początkowo nie dysponowała świadectwem pracy, ani też zaświadczeniem wystawionym przez pracodawcę, z którego wynikałoby, że skarżąca świadczyła pracę w szczególnych warunkach. Następnie przedłożyła świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach, które jednak były kwestionowane przez pozwanego z uwagi na ich nieprawidłowe sporządzenie. Ostatecznie pozwany zakwestionował również charakter zatrudnienia wnioskodawczyni. Wskazać w tym miejscu należy więc, że faktycznie okresy pracy w warunkach szczególnych, stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983r., nr 8, poz. 43), stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia lub w świadectwie pracy. Tego typu dokument nie ma jednak charakteru wiążącego i może

podlegać kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Brak takiego świadectwa lub jego zakwestionowanie przez organ rentowy, nie wyklucza jednak dokonania ustaleń w zakresie świadczenia w określonych okresach pracy w szczególnych warunkach innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego. Postępowanie przed sądem (na skutek odwołania od decyzji organu rentowego) nie podlega bowiem ograniczeniom dowodowym, co wynika wprost z art. 473 k.p.c., zatem każdy fakt może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane. Sąd nie jest przy tym związany środkami dowodowymi dla dowodzenia przed organami rentowymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 08.04.1999r., II UKN 69/98, OSNP 2000/11/439).

Skarżąca miała więc możliwość dowodzenia charakteru świadczonej w spornym okresie pracy innymi środkami niż świadectwo pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu zgromadzony w sprawie materiał dowody nie dawał jednak podstaw do uznania, że w spornym okresie skarżąca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy świadczyła pracę w szczególnych warunkach określoną przez ww. przepisy.

Wskazać dalej należy, że pojęcie „strefy zagrożenia”, o którym mowa powyżej, wyjaśniały przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 maja 1972r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie mikrofalowym (Dz. U. Nr 21, poz. 153 - obowiązujące w okresie od 8 czerwca 1972r. do 24 lipca 2001r.) oraz rozporządzenie Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 19 lutego 1977r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne w zakresie od 0,1 MHz do 300 MHz (Dz. U. Nr 8, poz. 33 z późn. zm. - obowiązujące w okresie od 1 czerwca 1977r. do 24 lipca 2001r.). Rozporządzenie z 25 maja 1972r. dotyczyło bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne z zakresu od 300 MHz do 300.000 MHz, w szczególności przemysłowych urządzeń grzejnych, urządzeń radiokomunikacyjnych, urządzeń radiolokacyjnych, radionawigacyjnych, fizykoterapeutycznych i diagnostycznych (§ 1 i 2). Z kolei rozporządzenie z dnia 19 lutego 1977r. dotyczyło BHP przy stosowaniu w szczególności przemysłowych urządzeń grzewczych, indukcyjnych i dielektrycznych, urządzeń radiokomunikacyjnych, fizykoterapeutycznych i diagnostycznych (§ 1 i 2). Przepisy obu wymienionych rozporządzeń ustalały - na obszarze otaczającym urządzenia wytwarzające pole elektromagnetyczne we wskazanych w nich częstotliwościach strefy ochronne:

- 1) strefę pośrednią
- 2) strefę zagrożenia,
- 3) strefę bezpieczną,

natomiast obszar poza strefami ochronnymi, stanowić miał strefę bezpieczną (zob. § 2 ust. 1 obu rozporządzeń). Rozporządzenia normowały też sposób określenia poszczególnych stref w drodze pomiarów: wartości średniej gęstości strumienia energii (§ 2 ust. 2 rozporządzenia z 1972 r.), wartości pola elektrycznego i magnetycznego (§ 2 ust. 2 rozporządzenia z 1977 r.) Granice poszczególnych stref ochronnych ustalone zostały w powołanych rozporządzeniach według wartości wymienionych pomiarów (§ 3 rozporządzenia z 1972 r., § 3 i 4 rozporządzenia z 1977 r.).

W konsekwencji zakwalifikowanie konkretnego obszaru otaczającego urządzenie wytwarzające pole elektromagnetyczne w zakresie od 0,1 MHz do 300 MHz i od 300 MHz do 300.000 MHz do strefy zagrożenia było skutkiem uzyskania w drodze pomiaru, wartości (opromienienia bądź natężenia pola elektrycznego/magnetycznego) mieszczącej się w granicznych wartościach przypisanych tej strefie przez ustawodawcę, co z kolei prowadzi do wniosku, że pracą w warunkach szczególnych jest praca narażająca na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0.1 do 300.000 MHz, ale tylko wtedy, gdy wykonywana jest na obszarze spełniającym normatywne kryteria "strefy zagrożenia".

W świetle powyższego należało dojść do wniosku, że aby praca ubezpieczonej w spornym okresie mogła być zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach, ubezpieczona musiałaby wykazać, że pracę tę wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w strefie zagrożenia.

W toku postępowania Sąd zwrócił się do byłego pracodawcy ubezpieczonej o nadesłanie informacji, czy w okresie zatrudnienia wnioskodawczyni były przeprowadzane pomiary promieniowania bądź natężenia pola elektromagnetycznego i elektrycznego w miejscu pracy skarżącej, a jeżeli tak, to o nadesłanie dokumentacji dotyczącej tych pomiarów.

Z informacji uzyskanej od (...)” L. N. wynikało jednak, że do 2001r. pomiary takie były wykonywane przez SPZOZ P., zaś jego następca nie dysponuje wynikami tych pomiarów. Powyższe nie budzi zdziwienia biorąc pod uwagę, że pomiary te, jak wskazał ostatni pracodawca skarżącej, miały ważność kilkuletnią. (...)” wskazał również, że aparaty emitujące promieniowanie elektromagnetyczne stosowane w latach 2001-2003, już dawno zostały wycofane z użytkowania. Co prawda ww. podmiot nie wypowiedział się co do pomiarów wykonywanych w tych trzech ostatnich latach, jednakże należy zakładać, że nawet w przypadku ich przeprowadzania, ww. podmiot nie jest już w ich posiadaniu, z uwagi na upływ czasu, w jakim posiadały one swoją ważność.

Sąd nie pozyskał żadnych innych dokumentów, na podstawie których możliwe byłoby ustalenie, że w spornym okresie ubezpieczona wykonywała prace narażające na działanie pól elektromagnetycznych w zakresie od 0.1 do 300.000 MHz, w "strefie zagrożenia", w rozumieniu ww. przepisów w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne. Również ubezpieczona, reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, po zapoznaniu się ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, nie podjęła dalszej inicjatywy dowodowej w powyższym zakresie.

Niezależnie od powyższego nie może pozostać niezauważonym fakt, że w spornym okresie zatrudnienia, wbrew twierdzeniom skarżącej o wykonywaniu pracy tylko i wyłącznie przy sprzęcie emitującym promieniowanie i wytwarzającym pole elektromagnetyczne, skarżąca wykonywała również pracę w charakterze masażysty. Wynika to wprost z dokumentacji osobowej wnioskodawczyni, tj. oświadczenia podpisanego przez nią w dniu 30 września 1989r., w którym wskazano, że od dnia 1 października 1989r. będzie wykonywała ona czynności masażysty. W aktach osobowych znajduje się datowany na dzień 17 lipca 1992r. wniosek lek. G. J., kierowany do dyrektora ZOZ w P. o zaszeregowanie ubezpieczonej na stanowisko starszego technika. W uzasadnieniu wniosku wskazano, że ubezpieczona jest zdyscyplinowanym pracownikiem, cechuje się dużą fachowością oraz że aktualnie wykonuje obowiązki masażysty. Ponadto w aktach osobowych znajduje się również sporządzona przez skarżącą w dniu 22 listopada 1994r. informacja o zmianie godzin pracy gabinetu masażu.

W ocenie Sądu, nawet jeśli hipotetycznie więc przyjąć, że obsługiwana przez ubezpieczoną aparatura wytwarzała pole elektromagnetyczne o częstotliwości wymaganej dla uznania pracy skarżącej za pracę w strefie zagrożenia, a więc jednocześnie za pracę w szczególnych warunkach, to wobec ww. danych wynikających z dokumentacji osobowej wnioskodawczyni, w żaden sposób nie można przyjąć, że pracę w szczególnych warunkach skarżąca wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. W okresie od 1 października 1989r. do co najmniej 22 listopada 1994r. w zakresie jej obowiązków były bowiem czynności masażysty.

Tym samym, w ocenie Sądu, należało uznać, że skarżąca nie legitymuje się piętnastoletnim okresem pracy w warunkach szczególnych, a c za tym idzie rozstrzygnięcie organu rentowego zawarte w zaskarżonej decyzji było prawidłowe. Z tych też względów odwołanie podlegało oddaleniu, stosownie do art. 477¹⁴§ 1 k.p.c. (pkt II. wyroku). Konsekwencją oddalenia odwołania było zasądzenie na rzecz pozwanego od ubezpieczonej kwoty 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III. wyroku). Zgodnie z treścią art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Koszty należne organowi rentowemu, tj. koszty zastępstwa procesowego, ustalono na podstawie § 9 ust.

2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265 ze zm.).